Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Y Comisiynydd Safonau

Adroddiad Blynyddol
01 Ebrill 2010 – 31 Mawrth 2011

Cynulliad Cenedlaethol Cymru yw'r corff sy'n cael ei ethol yn ddemocrataidd i gynrychioli buddiannau Cymru a'i phobl, i ddeddfu ar gyfer Cymru ac i ddwyn Llywodraeth Cymru i gyfrif.

Gallwch weld copi electronig o'r adroddiad hwn ar wefan y Cynulliad Cenedlaethol:
www.cynulliadcymru.org

Gellir cael rhagor o gopïau o'r ddogfen hon mewn ffurfiau hygyrch, yn cynnwys Braille, print bras, fersiwn sain a chopïau caled gan:

Y Comisiynydd Safonau
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
CF99 1NA

Ffôn: 029 2089 8263
Ffacs: 029 2089 8117
E-bost: Standards.Commissioner@cymru.gov.uk

© Hawlfraint Comisiwn Cynulliad Cenedlaethol Cymru 2011
Ceir atgynhyrchu testun y ddogfen hon am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng cyn belled ag y caiff ei atgynhyrchu'n gywir ac na chaiff ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol na difrïol. Rhaid cydnabod mai Comisiwn Cynulliad Cenedlaethol Cymru sy'n berchen ar hawlfraint y deunydd a rhaid nodi teitl y ddogfen.

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Y Comisiynydd Safonau

Adroddiad Blynyddol
01 Ebrill 2010 – 31 Mawrth 2011

Cynnwys

Cyflwyniad 3

Cwynion 5

Gweithgareddau eraill 5

Gwariant 6

Y Pwyllgor Safonau Ymddygiad 8

Amrywiol 8

Atodiadau

Cod Ymddygiad ar gyfer Aelodau'r Cynulliad 9

Gweithdrefn ar gyfer ymdrin â chwynion yn erbyn Aelodau'r Cynulliad 15

Mesur Comisiynydd Safonau Cynulliad Cenedlaethol Cymru 2009 25

Cyflwyniad

1. Dechreuais fy swydd fel Comisiynydd Safonau cyntaf Cynulliad Cenedlaethol Cymru o dan Fesur Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Comisiynydd Safonau) 2009 ("y Mesur"), ar 1 Rhagfyr 2010, ar ôl cael fy mhenodi gan y Cynulliad yn dilyn cystadleuaeth agored.

2. O dan y Mesur, mae fy swydd, yn syml iawn, yn gyfrifol am geisio diogelu safonau, ond mae hefyd yn golygu cymryd rhan yn y gwaith o hyrwyddo ac annog y safonau ymddygiad uchaf posibl gan Aelodau'r Cynulliad wrth iddynt ymgymryd â'u swyddi cyhoeddus pwysig.

3. Yn gyntaf, mewn cysylltiad â hyn, rwyf wedi hybu diwylliant lle rydym i gyd yn gyfrifol am yr ymddygiad gorau posibl, sef ein bod i gyd yn ymdrechu i gadw a gwella enw da'r Cynulliad Cenedlaethol a'i Aelodau, a byddaf yn parhau i hybu hyn, ac nad fy ngwaith i yw bod yn elyn i unrhyw Aelod, ac yn bendant nid i'r Cynulliad.

4. Ni fyddaf, fodd bynnag, yn gwneud llai na gorfodi'r safonau yn gadarn, a byddaf, pan fydd angen hynny, yn dwyn ymchwiliad ar unrhyw Aelod.

5. Yn ail, rwyf yn awyddus i chwalu unrhyw syniad bod safonau yn cael eu cadw mewn blwch a gaiff ei arddangos ar ddyddiau gŵyl a gwyliau. Nid yw'r safonau priodol ar gyfer Aelodau'r Cynulliad yn ddewisol nac yn cael eu cadw ar gyfer achlysuron arbennig. Maent yn rhan annatod o fodolaeth yr Aelodau pan maent ar fusnes y Cynulliad, a dylent ddod yn ail natur i bob un yn gyflym iawn, os nad ydynt eisoes.

6. Yn drydydd, ond nid yn olaf, mae hawl gan yr etholwyr i ddisgwyl safonau uchel gan eu cynrychiolwyr. Mae fy swydd yn golygu sicrhau bod y cyhoedd yn gallu defnyddio dull o gwyno sy'n dwyn i gyfrif pan fydd angen ac sy'n ymdrin â materion mewn ffordd sy'n hawdd ei defnyddio ac sy'n effeithiol iddynt hwy.

7. Mae'n briodol, yma, fy mod yn cydnabod mai ychydig iawn o gwynion a gafodd eu dwyn yn erbyn ymddygiad Aelodau'r Cynulliad yn ystod rhan olaf y Trydydd Cynulliad, fel y gwelir o'r wybodaeth a ganlyn, ac na chafodd yr un ohonynt heddiw eu derbyn.

8. Rwyf yn ddiolchgar iawn am y croeso a gefais gan bob Arweinydd Plaid ac Aelodau'r Cynulliad, ac am yr ymateb cadarnhaol i'm canfyddiad o fy swydd fel y nodir yn gryno uchod. Rwyf bob amser ar gael i helpu neu i

drafod materion gydag unrhyw Aelod, yn gyfrinachol pan fo hynny'n briodol.

9. Mae'r Adroddiad Blynyddol hwn, sy'n ofynnol gennyf yn ôl y Mesur, yn ymdrin yn gryno â'r materion oedd yn nwylo'r Comisiynydd blaenorol, ond dim ond amser byr fy mhenodiad i y cyfeiria ato, o fis Rhagfyr 2010 i ddiwedd mis Mawrth 2011. Mae'r flwyddyn hon wedi bod yn anarferol oherwydd y refferendwm yng Nghymru, ac yn fwy felly gyda diddymu'r Cynulliad a'r etholiadau sydd wedi tocio ar batrwm busnes arferol y Cynulliad. Ymddengys yn briodol, felly, i roi adroddiad sy'n cwmpasu sesiwn olaf y Trydydd Cynulliad.

10. Yn y dyfodol, bwriadaf gyflwyno fy Adroddiad Blynyddol i'r Cynulliad ym mis Gorffennaf, i gynnwys y flwyddyn hyd at 31 Mawrth bob blwyddyn.

11. Am flynyddoedd lawer, mae Richard Penn, fy rhagflaenydd, wedi ymdrin â chwynion yn erbyn Aelodau'r Cynulliad. Cefais fudd o'i gyngor pan ddechreuais yn fy swydd ac rwyf wedi gallu gweld â'm llygaid fy hun yr amrywiaeth o faterion yr ymdriniodd â hwy. Rwyf yn siwr fy mod yn siarad ar ran pawb yn y Cynulliad a'r Comisiwn wrth nodi ein diolch i Richard am ei waith rhagorol yn y maes pwysig hwn.

Gerard Elias QC
Y Comisiynydd Safonau

Hydref 2011

Cwynion

Rhwng mis Ebrill a mis Tachwedd 2010

12. Rhwng 1 Ebrill a 30 Tachwedd 2010, cafodd Richard Penn, y Comisiynydd Safonau ar y pryd, bump o gwynion. Roedd y pump yn ymwneud â honiadau o dorri'r Cod Ymarfer ar gyfer Aelodau'r Cynulliad, ond ni chawsant eu derbyn. Nid oedd yr un gŵyn yn aros pan ddaeth penodiad Richard Penn fel Comisiynydd Safonau i ben ar 30 Tachwedd 2010.

Rhwng mis Rhagfyr 2010 a mis Mawrth 2011

13. Mae Tabl 1 yn dangos y cwynion a gafwyd rhwng mis Rhagfyr 2010 a mis Mawrth 2011.

Tabl 1 Cwynion a gafwyd (Rhagfyr 2010 – Mawrth 2011)

Cwynion a gafwyd	Cwynion derbyniol	Cwynion annerbyniol	Cwynion a gariwyd ymlaen i 2011-12
12	0	4	8

14. Yn ystod fy nghyfnod yn y swydd, rhwng mis Rhagfyr 2010 a mis Mawrth 2011, cafodd 12 o gwynion a chwynion cyntaf eu cofnodi. Gwrthodais bedair o'r rhain fel rhai annerbyniol. Parhaodd fy ymchwiliadau i'r wyth arall tan 2011-12. Byddaf yn cyflwyno adroddiad ar dderbynioldeb y rhain yn fy Adroddiad Blynyddol y flwyddyn nesaf.

Gweithgareddau eraill

15. Ym mis Chwefror, yn ogystal ag ymdrin â chwynion, bûm i a Jeff Cuthbert AC, Cadeirydd y Pwyllgor Safonau Ymddygiad ar y pryd, yn gwneud cyflwyniad i gyfarfod o Public Affairs Cymru.

16. Ym mis Mawrth, siaradais mewn cyfarfod o Gomisiynwyr Safonau o Loegr, Iwerddon a'r Alban, a bwriadaf gadw mewn cysylltiad agos â hwy.

17. Yng nghyfarfod olaf y Pwyllgor Safonau Ymddygiad yn y Trydydd Cynulliad, cyflwynais adroddiad a oedd yn awgrymu y dylai pwyllgor tebyg a benodir yn y Pedwerydd Cynulliad ystyried adolygu'r Cod Ymarfer a'r Rheolau Sefydlog perthnasol, a chymeradwywyd yr amodau ynddo; ystyried cynigion i gynnwys darpariaethau safonau perthnasol

mewn un llyfryn; ac, o brofiad, ystyried y gweithdrefnau ar gyfer ymdrin â chwynnion, o ran Aelodau'r Cynulliad a'r cyhoedd.

Gwariant

Rhwng mis Ebrill a mis Tachwedd 2010

18. Rhwng mis Ebrill a mis Tachwedd 2010, y gwariant ar swydd y Comisiynydd Safonau oedd £17,836. Mae hyn yn cynnwys y ffioedd a dalwyd i'r Comisiynydd ar y pryd, ac ad-dalu treuliau a dalodd wrth wneud ei waith. Nid yw hyn yn cynnwys costau staff cymorth, a gyflawnwyd fel rhan o ddyletswyddau eraill staff Comisiwn y Cynulliad, ac ni chawsant eu cofnodi ar wahân.

Rhwng mis Rhagfyr 2010 a mis Mawrth 2011

19. O dan amodau'r Mesur, y Comisiwn sy'n gyfrifol am sicrhau bod y tâl a'r lwfansau y cytunwyd arnynt o dan amodau a thelerau fy mhenodiad, ac unrhyw gyfrifoldebau rhesymol sy'n berthnasol i'm dyletswyddau, er enghraifft cyflogi staff yn uniongyrchol, sicrhau y caiff nwyddau neu wasanaethau eu darparu neu dalu lwfansau neu dreuliau unrhyw un sy'n rhoi tystolaeth neu sy'n cynhyrchu dogfennau, yn cael eu talu o Gronfa Gyfunol Cymru. Mae Tabl 2 yn nodi'r gwariant hwn ar gyfer y cyfnod rhwng mis Rhagfyr 2010 a mis Mawrth 2011.

Tabl 2 Gwariant (Rhagfyr 2010 – Mawrth 2011)

Mis	Oriau gwaith	Cyfanswm costau'r oriau gwaith (£)	Tâl cadw blynyddol (£)	Cyfanswm costau bob mis (£)	Teithio a chynhaliaeth[1] (£)	Cyfanswm costau bob mis (£)
Rhag -10	22.50	1,080	425	1,505	0	**1,505**
Ion -11	27.75	1,332	425	1,757	0	**1,757**
Chwef -11	22.00	1,056	425	1,481	0	**1,481**
Maw -11	17.50	840	425	1,265	0	**1,265**
Cyfanswm costau	**89.75**	**£4,308**	**£1,700**	**£6,008**	**£0**	**£6,008**

20. Mae fy swydd yn cael cymorth gweinyddol a chyflenwol cyfrinachol gan staff Comisiwn y Cynulliad, fel rhan o ddyletswyddau dau aelod o staff. Caiff yr holl amser a gaiff ei dreulio yn darparu cymorth i'm swydd ei gofnodi ar wahân. Mae Tabl 3 yn dangos costau'r cymorth hwn.

[1] *Ad-delir costau teithio a chynhaliaeth yn unol â Llawlyfr Cyllid Cynulliad Cenedlaethol Cymru.*

Tabl 3 Cymorth a gafwyd gan staff (Rhagfyr 2010 - Mawrth 2011)

Mis	Oriau amser y staff	Cyfanswm costau'r oriau gwaith[2] (£)	Teithio a chynhaliaeth (£)
Rhag -10	4.5	81	0
Ion -11	4.8	86	0
Chwef -11	1.8	32	0
Maw -11	7.0	161	0
Cyfanswm costau	**18.0**	**£360**	**£0**

21. Felly, cyfanswm y gwariant ar fy swydd tra roeddwn yn fy swydd yn ystod pedwar mis olaf 2010-11, gan gynnwys costau staff, oedd £6,368, sef cyfartaledd o £1,592 y mis.

Gwariant blynyddol 2010-11

22. Yn ei adroddaid ar gyfer y cyfnod rhwng 15 Mawrth 2005 a 31 Rhagfyr 2009, mae Richard Penn yn nodi costau ei swydd, gan gynnwys y tâl cadw blynyddol, teithio a threuliau eraill a dalwyd wrth ymgymryd â'i ddyletswyddau fel Comisiynydd Safonau.[3] Cyfartaledd costau blynyddol swydd y Comisiynydd Safonau yn ystod y cyfnod hwn, ac eithrio'r amcangyfrif o amser y staff, oedd £18,998.[4] Mae Richard Penn yn amcangyfrif mai cyfartaledd costau blynyddol y cymorth staff oedd oddeutu £10,250, gan arwain at gyfartaledd costau ar gyfer swydd y Comisiynydd Safonau o £29,248 y flwyddyn.

23. Cyfanswm y gwariant ar gyfer swydd y Comisiynydd Safonau yn 2010-11, ac eithrio costau cymorth staff, oedd £23,844.

24. Mae Tabl 4 yn dangos bod y gwariant gan swydd y Comisiynydd Safonau yn 2010-11, ar y cyfan, yn unol â'r hyn oedd mewn blynyddoedd a fu.

---

[2] *Cynhwysir argostau staff.*
[3] *Adroddiad Comisiynydd Safonau Cynulliad Cenedlaethol Cymru ar gyfer y Cyfnod rhwng 15 Mawrth 2005 a 31 Rhagfyr 2009, http://www.assemblywales.org/report_of_commissioner_for_standards_2005-09_e.pdf*
[4] *Mae gwariant rhwng mis Mawrth a mis Rhagfyr 2005 wedi cael ei addasu i amcangyfrif y costau pe bai'r flwyddyn galendr lawn wedi cael ei chynnwys.*

Tabl 4 Gwariant blynyddol

	Cyfartaledd y gwariant blynyddol (2005-09)	Gwariant (2010-11)
Ac eithrio costau staff	£18,998	£23,844
Yn cynnwys costau staff	£29,248[5]	£31,037[6]

Y Pwyllgor Safonau Ymddygiad

25. Rwyf yn ddiolchgar iawn i'r Pwyllgor Safonau Ymddygiad, ac yn arbennig i Jeff Cuthbert AC, y Cadeirydd ar y pryd, ac i John Grimes, y Clerc, am y cymorth gwirioneddol a roddwyd i mi wrth ymgiprys â'm swydd. Diolch iddynt hwy, roedd y profiad yn llawer llai poenus nag y gallai fod wedi bod.

Amrywiol

26. Yn olaf, hoffwn ddiolch i'r Comisiwn ac i Claire Clancy, ei Brif Weithredwr, am sicrhau bod y swyddfa a'r trefniadau gweinyddol sydd eu hangen i gyflawni fy swyddogaethau wedi cael eu darparu mor ddidrafferth.

27. Mae Helen Finlayson, fy Nghynorthwyydd (a oedd ar gael yn ôl yr angen) wedi darparu cymorth ardderchog wrth baratoi'r adroddiad hwn, fel gyda fy hoff waith arall, a hoffwn ddiolch o galon iddi.

[5] *Yn seiliedig ar gyfartaledd costau staff o £10,250 y flwyddyn, fel y nodir ym mharagraff 15 o Adroddiad y Comisiynydd Safonau ar gyfer y cyfnod rhwng 15 Mawrth 2005 a 31 Rhagfyr 2009.*
[6] *Yn cynnwys amcangyfrif costau ar gyfer mis Ebrill i fis Tachwedd 2010 yn seiliedig ar amcangyfrif o gostau staff o £10,250 y flwyddyn, a gwir gostau staff rhwng mis Rhagfyr 2010 a mis Mawrth 2011.*

Cod Ymddygiad ar gyfer Aelodau'r Cynulliad

Pwrpas y Cod

1. Pwrpas y Cod Ymddygiad hwn yw:

(a) rhoi canllawiau i holl Aelodau'r Cynulliad Cenedlaethol ar y safonau ymddygiad a ddisgwylir ganddynt wrth gyflawni'u dyletswyddau i'r Cynulliad a'u dyletswyddau cyhoeddus;

(b) bod mor agored ac atebol ag sy'n bosibl er mwyn sicrhau bod gan y cyhoedd hyder yn y ffordd y mae Aelodau'r Cynulliad Cenedlaethol yn cyflawni'u dyletswyddau i'r Cynulliad a'u dyletswyddau cyhoeddus.

2. Mae'r Cod yn berthnasol i holl Aelodau'r Cynulliad Cenedlaethol sydd heb gymryd cyfnod o absenoldeb o'r gwaith.

Safonau ymddygiad cyffredinol

Ymddygiad personol

3. Rhaid i Aelodau'r Cynulliad:

(a) gydymffurfio â'r Cod Ymddygiad ar gyfer Aelodau'r Cynulliad;

(b) ymddwyn yn anrhydeddus bob amser;

(c) peidio â derbyn unrhyw arian fel cymhelliant neu dâl am arfer dylanwad seneddol;

(d) peidio â derbyn tâl neu unrhyw fudd materol arall am bleidleisio ar unrhyw Orchymyn neu gynnig, neu ofyn unrhyw gwestiwn yn y cyfarfod llawn neu bwyllgor, neu hyrwyddo unrhyw fater, (y rheolau ynghylch "adfocatiaeth ddi-dâl").

4. Dylai Aelodau'r Cynulliad gadw at y saith egwyddor gyffredinol ynghylch ymddygiad a nodwyd gan y Pwyllgor Safonau mewn Bywyd Cyhoeddus. Dyma'r saith egwyddor:

(a) **Anhunanoldeb:** Dylai deiliaid swyddi cyhoeddus wneud penderfyniadau er lles y cyhoedd yn unig. Ni ddylent wneud penderfyniadau er mwyn iddynt hwy, eu teulu neu eu ffrindiau, elwa'n ariannol neu'n faterol.

Dylai Aelodau'r Cynulliad osgoi unrhyw wrthdaro rhwng eu buddiannau personol a'u buddiannau cyhoeddus a dylent ddatrys unrhyw wrthdaro rhwng y ddau ar unwaith a hynny o blaid buddiannau'r cyhoedd.

(b) **Uniondeb:** Ni ddylai deiliaid swyddi cyhoeddus eu rhoi eu hunain o dan unrhyw rwymedigaeth ariannol neu rwymedigaeth arall tuag at unigolion neu gyrff allanol a allai geisio dylanwadu arnynt wrth iddynt gyflawni eu dyletswyddau swyddogol.

Dylai Aelodau'r Cynulliad bob amser ymddwyn mewn ffordd a fydd yn cynnal a chryfhau ffydd a hyder y cyhoedd yn unplygrwydd y Cynulliad ac osgoi unrhyw ymddygiad a fydd yn dwyn gwarth ar y Cynulliad neu ar ei aelodau'n gyffredinol. Ni ddylai'r Aelodau ofyn i weision sifil weithredu mewn unrhyw ffordd a allai gyfaddawdu amhleidioldeb gwleidyddol y Gwasanaeth Sifil neu wrthdaro â Chod y Gwasanaeth Sifil.

(c) **Gwrthrychedd**: Wrth gyflawni busnes cyhoeddus, gan gynnwys gwneud penodiadau cyhoeddus, dyfarnu contractau, neu argymell unigolion ar gyfer gwobrwyon neu fuddiannau, dylai deiliaid swyddi cyhoeddus wneud penderfyniadau yn ôl haeddiant.

(d) **Atebolrwydd:** Mae deiliaid swyddi cyhoeddus yn atebol i'r cyhoedd am eu penderfyniadau a'u gweithredoedd a rhaid iddynt gytuno i fod yn destun pa bynnag archwiliad sy'n addas i'r swydd.

Ni ddylid gwneud unrhyw ddefnydd amhriodol o unrhyw daliad neu lwfans a roddir i Aelodau'r Cynulliad at ddibenion cyhoeddus a rhaid cadw at y rheolau gweinyddol sy'n gysylltiedig â thaliadau a lwfansau tebyg.

(e) **Bod yn agored:** Dylai deiliaid swyddi cyhoeddus fod mor agored â phosibl ynghylch yr holl benderfyniadau a'r camau a gymerir ganddynt. Dylent roi rhesymau am eu penderfyniadau a pheidio â chyfyngu ar y wybodaeth onid oes angen am hynny er budd ehangach y cyhoedd.

Ni ddylai Aelodau'r Cynulliad atal unrhyw berson rhag cael gwybodaeth y mae hawl gan y person o dan sylw ei gweld yn ôl y gyfraith, ond ni ddylai ddatgelu unrhyw wybodaeth gyfrinachol, gan gynnwys gwybodaeth gyfrinachol o Bwyllgorau'r Cynulliad, heb ganiatâd oni bai ei bod hi'n rheidrwydd arnynt o dan y gyfraith i wneud hynny. Dylai unrhyw wybodaeth gyfrinachol a dderbynnir gan yr Aelodau mewn perthynas â'u dyletswyddau swyddogol gael ei defnyddio i gyflawni'r dyletswyddau hynny yn unig ac ni ddylid ei defnyddio er budd personol. Mewn unrhyw weithgareddau sy'n ymwneud â, neu ar ran, sefydliad y mae gan yr Aelod gyswllt ariannol ag ef,

gan gynnwys gweithgareddau lle nad oes cofnod cyhoeddus ohonynt megis cyfarfodydd anffurfiol, rhaid i Aelodau gadw mewn cof yr angen i fod yn agored gydag Aelodau eraill y Cynulliad, a swyddogion.

(f) **Gonestrwydd:** Mae'n ddyletswydd ar ddeiliaid swyddi cyhoeddus i ddatgan unrhyw fuddiannau preifat sy'n ymwneud â'u dyletswyddau cyhoeddus a chymryd camau i ddatrys unrhyw wrthdaro sy'n codi er mwyn diogelu buddiannau'r cyhoedd.

(g) **Arweiniad:** Dylai deiliaid swyddi cyhoeddus hyrwyddo a chefnogi'r egwyddorion hyn drwy roi arweiniad a dangos esiampl.

Safonau ymddygiad penodol

Datgan buddiannau

5. Rhaid i Aelodau'r Cynulliad gofrestru'r holl fuddiannau perthnasol a nodwyd yn yr Atodiad i Reol Sefydlog 31 yng Nghofrestr Buddiannau'r Aelodau, er mwyn nodi'n glir unrhyw fuddiannau y gellir eu hystyried yn rhai a fyddai'n dylanwadu ar eu gweithredoedd.

6. Dyma gategorïau y buddiannau y dylid eu cofrestru (fel y'u nodwyd yn yr Atodiad i Reol Sefydlog 31)

- Unrhyw gyfarwyddiaethau sydd gan yr Aelod neu, hyd y gwyr yr Aelod, sydd gan bartner yr Aelod neu unrhyw blentyn dibynnol i'r Aelod, mewn cwmnïau preifat neu gyhoeddus, gan gynnwys y rhai di-dâl lle ceir cydnabyddiaeth ariannol drwy gwmni arall yn yr un grw^p.
- Cyflogaeth, swydd, masnach, proffesiwn neu alwedigaeth (heblaw aelodaeth o'r Cynulliad) y mae'r Aelod neu, hyd y gwyr yr Aelod, y mae partner yr Aelod neu unrhyw blentyn dibynnol i'r Aelod, yn cael tâl amdanynt, neu y mae gan yr Aelod neu, hyd y gwyr yr Aelod, y mae gan bartner yr Aelod neu unrhyw blentyn dibynnol i'r Aelod, unrhyw fuddiant ariannol ynddynt.
- Enwau cleientiaid, pan fydd y buddiannau y cyfeiriwyd atynt uchod yn cynnwys gwasanaethau gan yr Aelod neu, hyd y gwyr yr Aelod, gan bartner yr Aelod neu unrhyw blentyn dibynnol i'r Aelod, neu sy'n ymwneud mewn rhyw fodd ag aelodaeth o'r Cynulliad neu'n sy'n deillio o hynny.
- Rhoddion, lletygarwch, buddion materol neu fantais faterol, y mae eu gwerth yn uwch na'r hyn a bennir mewn unrhyw benderfyniad gan y Cynulliad, a dderbynnir gan yr Aelod neu, hyd y gwyr yr Aelod, gan

bartner yr Aelod neu unrhyw blentyn dibynnol i'r Aelod, oddi wrth gwmni, corff neu unigolyn ac sy'n ymwneud mewn rhyw fodd ag aelodaeth o’r Cynulliad neu’n sy'n deillio o hynny.

- Unrhyw dâl neu fudd materol y mae’r Aelod neu, hyd y gwyr yr Aelod, y mae partner yr Aelod neu unrhyw blentyn dibynnol i'r Aelod, yn ei gael gan unrhyw gwmni preifat neu gyhoeddus neu unrhyw gorff arall sydd wedi tendro, neu sy’n tendro, am gontract gyda’r Cynulliad, neu sy'n meddu ar gontract.
- Nawdd ariannol (i) fel ymgeisydd yn etholiad y Cynulliad lle, hyd y gwyr yr Aelod, bod y nawdd mewn unrhyw achos yn fwy na 25 y cant o gostau etholiad yr ymgeisydd neu (ii) fel Aelod o'r Cynulliad gan unrhyw berson neu sefydliad, gan nodi a fydd y cyfryw nawdd yn cynnwys tâl i'r Aelod neu unrhyw fantais neu fudd materol.
- Yn unol ag unrhyw benderfyniad a wnaed gan y Cynulliad, ymweliadau tramor gan yr Aelod, neu hyd y gwyr yr Aelod, gan bartner yr Aelod neu unrhyw blentyn dibynnol i'r Aelod, sy'n ymwneud â neu'n deillio o Aelodaeth o'r Cynulliad, os na fydd costau ymweliad o'r fath wedi eu talu'n llawn gan yr Aelod neu gan arian cyhoeddus.
- Unrhyw dir neu eiddo'r Aelod neu, hyd y gwyr yr Aelod, tir neu eiddo partner yr Aelod neu unrhyw blentyn dibynnol i'r Aelod, y mae iddo werth sylweddol fel y’i pennwyd mewn unrhyw benderfyniad gan y Cynulliad neu y ceir incwm sylweddol ohono, heblaw unrhyw gartref a ddefnyddir fel cartref personol gan yr Aelod, partner yr Aelod neu unrhyw blentyn dibynnol i'r Aelod.
- Enwau'r cwmnïau neu gyrff eraill y mae gan yr Aelod fuddiant lles ynddynt naill ai ar ei ben/phen ei hun neu gyda, neu ar ran, partner yr Aelod neu unrhyw blentyn dibynnol, neu hyd y gwyr yr Aelod, y mae gan bartner yr Aelod, neu unrhyw blentyn dibynnol, fuddiant llesol mewn cyfranddaliadau sydd â’u gwerth yn fwy nag un y cant o’r cyfalaf cyfranddaliadau a gyhoeddwyd, neu lai nag un y cant ond mwy na'r swm a bennwyd mewn unrhyw benderfyniad a wnaed gan y Cynulliad.
- Aelodaeth neu gadeiryddiaeth gyda thâl neu’n ddi-dâl sydd gan yr Aelod neu, hyd y gwyr yr Aelod, sydd gan bartner yr Aelod neu unrhyw blentyn dibynnol i'r Aelod, ar unrhyw gorff a ariennir yn llwyr neu’n rhannol gan y Cynulliad.

Datgan buddiannau

7. Rhaid i Aelodau'r Cynulliad, cyn cymryd rhan mewn unrhyw weithdrefnau'r Cynulliad, ddatgan unrhyw fuddiant sy'n berthnasol, o dan Reol Sefydlog 31,

yng nghyd-destun y drafodaeth neu'r mater sydd o dan sylw. Rhaid i ddatganiad fod yn gysylltiedig â'r penderfyniad a gaiff ei wneud yn y cyfarfod o dan sylw. Rhaid bod yn berthnasol i fater lle y gall yr Aelod (neu bartner neu blant dibynnol) elwa'n ariannol o'r penderfyniad, lle byddai'r fantais honno yn fwy na'r hyn y byddai pobl y mae'r penderfyniad yn effeithio'n gyffredinol arnynt yn disgwyl ei dderbyn. Mae hyn yn angenrheidiol er mwyn i'r gynulleidfa fedru ffurfio barn gytbwys o'r holl ddadleuon.

Gwahardd pleidleisio mewn perthynas â buddiannau a gofrestrwyd

8. Nid oes gan Aelod yr hawl i bleidleisio mewn unrhyw un o weithdrefnau'r Cynulliad os, mewn perthynas ag unrhyw fuddiant y dylid bod wedi'i gofrestru, y gallai penderfyniad penodol gan y Cynulliad neu Bwyllgor olygu mwy o fantais ariannol i'r Aelod nag i'r rhai y mae'r penderfyniad yn effeithio'n gyffredinol arnynt.

Defnyddio adnoddau'r Cynulliad

9. Gofynnir i Aelodau gydymffurfio â'r *Canllawiau i Aelodau ar Ddefnyddio Adnoddau'r Cynulliad*, a gymeradwywyd gan Bwyllgor y Tŷ, ac unrhyw ganllawiau ar y defnydd o adnoddau'r Cynulliad sy'n ymwneud yn benodol ag ymgyrchoedd etholiadol.

Mynediad at wybodaeth gan y cyhoedd

10. Mae egwyddorion Cynulliad Cenedlaethol Cymru wrth ddarparu gwybodaeth wedi'u nodi yn y *Cod Ymarfer ar Ganiatau i'r Cyhoedd Weld Gwybodaeth*, a gymeradwywyd gan Gomisiwn y Cynulliad. Mae gofyn i Aelodau'r Cynulliad sy'n chwilio am wybodaeth gydymffurfio gyda'r Cod trwy wneud cais ysgrifenedig i'r Cynghorydd Mynediad at Wybodaeth, yn Uned Gorfforaethol, Cynulliad Cenedlaethol Cymru. Mae'r Cod wedi'i gyhoeddi ar wefan Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn http://www.cynulliadcymru.org/abthome/abt-foi/abt-foi-cop-pub.htm.

Y berthynas rhwng Aelodau'r Cynulliad a staff y Cynulliad

11. Mae holl staff Cynulliad Cenedlaethol Cymru (staff Comisiwn y Cynulliad) yn rhwymedig i God Ymddygiad Staff, ac mae staff Llywodraeth Cynulliad Cymru yn parhau i fod yn rhwymedig i God y Gwasanaeth Sifil. Dylai Aelodau barchu egwyddorion y ddau God yma wrth ddelio gyda staff o'r ddau gorff. Dylai'r berthynas rhwng Aelodau a staff fod yn broffesiynol, a bod y naill

ochr yn parchu'r llall, a dylai Aelodau ystyried dyletswydd y staff i fod yn ddi-duedd yn wleidyddol wrth gyflawni'u dyletswyddau.

Cyflogau a lwfansau'r Aelodau

12. Gofynnir i Aelodau gydymffurfio â *Phenderfyniad Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Aelodau a Swyddogion y Cynulliad) (Cyflogau a Lwfansau ac ati),* a gymeradwywyd gan y Cynulliad Cenedlaethol.

13. Mae'r penderfyniad yn nodi'r cyflogau a'r lwfansau y mae'r Aelodau yn gymwys i'w derbyn trwy gyflawni dyletswyddau'r Cynulliad.

Dyletswyddau o ran y Comisiynydd Safonau a'r Pwyllgor Safonau Ymddygiad

14. Bydd yr Aelodau yn cydweithredu, ym mhob cam, ag unrhyw ymchwiliad i'w hymddygiad gan y Comisiynydd Safonau yn unol â Rheol Sefydlog 33; neu gan y Pwyllgor Safonau Ymddygiad yn unol â Rheol Sefydlog 16.1(i).

15. Ni fydd unrhyw Aelod yn lobïo aelod o'r Pwyllgor Safonau Ymddygiad mewn ffordd y cynllunnir neu y bwriedir iddi ddylanwadu arno/arni pan fydd yn ystyried cwyn ynghylch torri unrhyw un o'r materion a nodir yn Rheolau Sefydlog 16.1(i).

16. Ni ddylai unrhyw Aelod gamliwio unrhyw argymhelliad a wneir gan y Pwyllgor ar Safonau Ymddygiad mewn perthynas ag unrhyw gwyn y mae wedi'i hystyried o dan *Weithdrefn Cynulliad Cenedlaethol Cymru ar gyfer Delio â Chwynion yn erbyn Aelodau'r Cynulliad*.

Gorfodi'r Cod Ymddygiad

17. Ymdrinnir ag unrhyw gyhuddiadau o beidio â chydymffurfio â'r Cod drwy'r broses a nodwyd yng *Ngweithdrefn Cynulliad Cenedlaethol Cymru ar gyfer Delio â Chwynion yn erbyn Aelodau'r Cynulliad* a gymeradwywyd gan Bwyllgor Safonau Ymddygiad y Cynulliad Cenedlaethol.

18. Ceir gwybodaeth am rôl y Comisiynydd Safonau, gan gynnwys manylion cyswllt, ar wefan y Cynulliad (www.cynulliadcymru.org) neu yn Swyddfa'r Comisiynydd.

Gweithdrefn ar gyfer ymdrin â chwynion yn erbyn Aelodau'r Cynulliad

(Cymeradwywyd gan y Pwyllgor Safonau Ymddygiad ar 3 Mehefin 2008)

1. Darpariaethau cyffredinol

Trefniadau gweinyddol

1.1 Dylid gwneud cwynion i'r Comisiynydd Safonau. Bydd Swyddfa'r Comisiynydd yn logio'r ohebiaeth ac yn anfon llythyr at yr achwynydd i gydnabod bod y gŵyn wedi dod i law. Bydd y llythyr yn egluro nad yw hyn o reidrwydd yn golygu bod y gŵyn yn dderbyniol, a bydd yn nodi mai dim ond os yw'r achwynydd yn barod i'r manylion gael eu rhyddhau i'r Pwyllgor ac i'r Aelod sy'n destun y gŵyn y bydd yr achos yn mynd rhagddo.

Ymchwiliadau

1.2 Y Comisiynydd Safonau (y Comisiynydd) a benodwyd gan y Cynulliad o dan Reol Sefydlog 33.1 fydd yn cynnal ymchwiliadau o dan y weithdrefn hon.

1.3 Os na fydd y Comisiynydd, am ba bynnag reswm, yn gallu cynnal ymchwiliad, bydd Cadeirydd y Pwyllgor Safonau yn ceisio cytundeb y Pwyllgor Safonau Ymddygiad i wahodd y Comisiynydd Safonau Seneddol, Comisiynydd Safonau Senedd yr Alban neu Ombwdsmon Cynulliad Gogledd Iwerddon i gynnal yr ymchwiliad.

1.4 Os na fydd un o'r uchod yn gallu cynnal ymchwiliad, ar ôl ymgynghori ag Aelodau'r Pwyllgor ac Arweinwyr y Pleidiau, bydd Cadeirydd y Pwyllgor yn cynnig i'r Cynulliad y dylid penodi Cynghorydd Annibynnol dros dro i gynnal yr ymchwiliad. Bydd unrhyw gynnig o'r fath yn cael blaenoriaeth dros Fusnes y Cyfarfodydd Llawn ac ni fydd yn destun dadl.

Camau

1.5 Pan fydd y Comisiynydd yn ymchwilio i gŵyn, mae dau gam posibl:

- **cam yr ymchwiliad rhagarweiniol** sy'n cynnwys ymchwilio a phenderfynu a yw cwyn yn dderbyniol; ac
- os yw'r gŵyn yn dderbyniol, daw'r **cam ymchwilio ffurfiol** sy'n cynnwys ymchwiliad pellach i'r gŵyn a phroses o adrodd yn ôl i'r Pwyllgor Safonau Ymddygiad.

Cynnal ymchwiliadau

1.6 Yn unol â darpariaethau'r weithdrefn, y Comisiynydd fydd yn penderfynu pa bryd a sut i gynnal ymchwiliadau ymhob cam.

1.7 Bydd pob cam o ymchwiliad i gŵyn yn cael ei gynnal yn breifat. Fodd bynnag, gall Comisiynydd, ar unrhyw adeg, adrodd yn ôl i'r Pwyllgor ar hynt ymchwiliad i gŵyn.

2. Cam yr ymchwiliad rhagarweiniol

2.1 Yn ystod y cam hwn, bydd y Comisiynydd yn ymchwilio ac yn penderfynu a yw cwyn yn dderbyniol ai peidio o fewn telerau paragraff 3 isod. Gall y Comisiynydd gysylltu â'r achwynydd i gasglu mwy o fanylion ac i holi a yw'n fodlon i'w (h)enw gael ei r(h)yddhau i'r Aelod sy'n destun cwyn ac i'r Pwyllgor. Hefyd, gall y Comisiynydd, yn ôl ei (d)disgresiwn, gysylltu â'r Aelod sy'n destun cwyn.

2.2 Os cred y Comisiynydd fod y gŵyn yn dderbyniol, caiff y Comisiynydd barhau i Ymchwilio'n Ffurfiol i'r gŵyn a chaiff lunio adroddiad i'r Pwyllgor Safonau Ymddygiad i'w hysbysu o hynny ac i nodi'r prif ffactorau a nodwyd wrth ddod i'r casgliad hwnnw. Bydd y Comisiynydd hefyd yn:

i. hysbysu'r Aelod perthnasol fod cwyn wedi'i gwneud gan nodi natur y gŵyn; a

ii. hysbysu'r Aelod o enw'r achwynydd, ac eithrio lle y cred y Comisiynydd y byddai'n amhriodol iddo wneud hynny.

2.3 Os cred y Comisiynydd nad yw'r gŵyn yn dderbyniol, caiff y Comisiynydd wrthod cwyn gan hysbysu'r achwynydd a'r Aelod perthnasol o'i farn, gan nodi'r rhesymau dros ei benderfyniad.

3. Derbynioldeb cwynion

3.1 Mae cwyn yn dderbyniol o dan y weithdrefn hon os:

i. caiff ei chyflwyno'n ysgrifenedig*[7];

ii. yw'n trafod ymddygiad Aelod Cynulliad;

---

[7] *Lle nad yw'r achwynydd yn gallu cyflwyno cwyn yn ysgrifenedig, bydd cyfleusterau ar gael trwy gyfrwng yr Ysgrifenyddiaeth fel y gall gytuno ar delerau datganiad ysgrifenedig.*

iii. nad yw'n ddienw a'i bod yn nodi pwy yw'r achwynydd yn glir mewn modd sy'n golygu y gellir cyfathrebu ymhellach ag ef/hi;

iv. yw'n nodi'n glir pwy yw'r Aelod Cynulliad sy'n destun y gŵyn;

v. y'i gwneir o fewn blwyddyn o'r dyddiad pan allai'r achwynydd fod wedi dod yn rhesymol ymwybodol o'r ymddygiad y cwynir yn ei gylch; ac

vi. yw'n ymddangos bod digon o sylwedd i gyfiawnhau ymchwiliad pellach (h.y. mae digon o dystiolaeth i awgrymu bod yr ymddygiad dan sylw wedi digwydd, a phe bai hynny'n cael ei brofi, gallai olygu bod yr Aelod heb gydymffurfio ag unrhyw un o ofynion Rheolau Sefydlog 16.1(i).

4. Cam yr ymchwiliad ffurfiol

4.1 Yn ystod y cam hwn, caiff y Comisiynydd ymchwilio i gŵyn dderbyniol gyda'r bwriad o:

i. sefydlu'r ffeithiau mewn cysylltiad a pha un a yw'r Aelod perthnasol wedi ymddwyn yn y modd a nodir gan y gŵyn ai peidio; a

ii. dod i gasgliad o ran a yw Aelod, o ganlyniad i'r ymddygiad hwnnw, wedi methu â chydymffurfio ag un o'r materion a nodir yn Rheol Sefydlog 16.1(i).

4.2 Pan fo gwaith ymchwilio ffurfiol i gŵyn wedi'i gwblhau, bydd y Comisiynydd yn llunio adroddiad i'w gyflwyno i'r Pwyllgor Safonau Ymddygiad. Bydd yr adroddiad yn cynnwys:

i. manylion y gŵyn;

ii. manylion yr ymchwiliad a gynhaliwyd gan y Comisiynydd;

iii. y ffeithiau y daeth y Comisiynydd o hyd iddynt mewn cysylltiad â pha un a yw'r Aelod perthnasol wedi ymddwyn yn y modd y cwynwyd yn ei gylch ai peidio;

iv. y casgliad y daeth y Comisiynydd iddo o ran pa un a yw'r Aelod hwnnw, o ganlyniad i'r ymddygiad hwnnw, wedi methu â chydymffurfio ag un o'r materion a nodir o fewn Rheol Sefydlog 16.1(i); ond

v. ni fydd yn mynegi unrhyw farn o ran pa sancsiwn fyddai'n briodol ar gyfer unrhyw fethiant i gydymffurfio.

4.3 Ni fydd adroddiad sy'n casglu bod Aelod wedi methu â chydymffurfio ag un o'r materion o fewn Rheol Sefydlog 16.1(i) yn cael ei gyflwyno gerbron y

Pwyllgor oni bai fod copi o'r adroddiad drafft wedi'i roi i'r Aelod a'r achwynydd a'u bod wedi cael cyfle i wneud sylwadau ar gywirdeb ffeithiol. Os nad yw'r Comisiynydd yn derbyn y sylwadau hyn, bydd yr adroddiad i'r Pwyllgor yn nodi manylion y ffeithiau hyn sy'n destun dadl.

4.4 Bydd copïau o adroddiad terfynol y Comisiynydd i'r Pwyllgor yn cynnwys manylion yr ymchwiliad ffurfiol ar gael i'r achwynydd ac i'r Aelod sy'n destun cwyn yr un pryd ag y darperir copïau i'r Pwyllgor.

4.5 Bydd yr Aelod sy'n destun cwyn yn cael ei hysbysu bod ganddo hawl i:

i. gyflwyno sylwadau ysgrifenedig i'r Pwyllgor o fewn amser penodol; a

ii. cyflwyno sylwadau llafar mewn gwrandawiad llafar gan y Pwyllgor.

4.6 Dylai adroddiad y Comisiynydd barhau'n gyfrinachol nes bo'r Pwyllgor wedi gorffen ystyried y gŵyn. Bydd gofyn i'r rhai sy'n cael copi o'r adroddiad barchu ei gyfrinachedd.

4.7 Os nad yw'r Comisiynydd wedi cwblhau ymchwiliad ffurfiol o fewn chwe mis o ddarganfod bod cwyn yn dderbyniol, bydd y Comisiynydd yn cyflwyno'r wybodaeth ddiweddaraf am hynt yr ymchwiliad i'r Pwyllgor.

5. Aelodau'n cydweithredu

5.1 Mae'r weithdrefn hon yn seiliedig ar yr egwyddor y bydd Aelodau'r Cynulliad yn cydweithredu'n llwyr ag unrhyw ymchwiliad i gŵyn. Disgwylir i Aelodau ymateb yn bersonol bob tro i unrhyw gais gan y Comisiynydd. Yn ystod unrhyw gam o'r broses o ystyried cwyn, os bydd gan Gomisiynydd achos i gredu nad yw unrhyw Aelod yn cydweithredu, ar ôl rhoi hysbysiad o fwriad i wneud hynny i'r Aelod sy'n destun cwyn, gall y Comisiynydd gyflwyno'r farn hon i'r Pwyllgor Safonau Ymddygiad. Yna, gall y Pwyllgor drefnu i'r adroddiad gael ei gyhoeddi a'i osod gerbron y Cynulliad cyn gynted ag sy'n bosibl.

5.2 Ni fydd llunio adroddiad o'r fath yn atal y Comisiynydd na'r Pwyllgor rhag parhau i ystyried y gŵyn yn unol â'r weithdrefn hon.

6. Troseddau

6.1 Yn ystod unrhyw gam o'r broses o ystyried cwyn, os bydd tystiolaeth yn codi o ymddygiad a allai gynnwys methiant i gydymffurfio ag adran 36(7) o Ddeddf Llywodraeth Cymru, bydd y Comisiynydd yn hysbysu Clerc y Pwyllgor Safonau yn ddi-oed. Bydd Clerc y Pwyllgor yn cyfeirio'r papurau perthnasol i'r

Heddlu yn unol â'r protocol y cytunwyd arno gyda'r Heddlu a Gwasanaeth Erlyn y Goron.

6.2 O dan amgylchiadau o'r fath, bydd yr holl waith o ystyried y gŵyn o dan y weithdrefn hon yn cael ei atal dros dro nes bod yr Heddlu, Gwasanaeth Erlyn y Goron neu'r Llysoedd wedi cwblhau eu gwaith.

6.3 Bydd y Pwyllgor, yr Aelod perthnasol a'r Achwynydd yn cael eu hysbysu o unrhyw benderfyniad i gyfeirio cwyn at yr Heddlu.

6.4 Cyn gynted ag sy'n bosibl ar ôl i'r Heddlu, Gwasanaeth Erlyn y Goron neu'r Llysoedd orffen ystyried cwyn, caiff y Comisiynydd baratoi adroddiad i'r Pwyllgor yn nodi:

i. manylion y gŵyn;

ii. manylion unrhyw ymchwiliad a gynhaliwyd gan y Comisiynydd hyd at y pwynt lle y cyfeiriwyd y gŵyn at yr Heddlu;

iii. unrhyw ffeithiau a ganfuwyd gan y Comisiynydd neu a ddarparwyd gan yr Heddlu, Gwasanaeth Erlyn y Goron neu'r Llysoedd;

iv. unrhyw gasgliadau y daeth y Comisiynydd iddynt, yn seiliedig ar y dystiolaeth a oedd ar gael ar y pryd, o ran pa un a yw'r Aelod wedi methu â chydymffurfio ag un o'r materion a nodir yn Rheol Sefydlog 16.1(i) ai peidio; a

v. pa un a yw'r gŵyn yn codi unrhyw faterion o egwyddor gyffredinol, ym marn y Comisiynydd.

6.5 Caiff y Pwyllgor gyfarfod yn breifat i ystyried adroddiad y Comisiynydd o dan baragraff 6.4 uchod. Yn ystod y cyfarfod, gall y Pwyllgor benderfynu:

i. gwrthod y gŵyn;

ii. gwrthod y gŵyn ond ystyried unrhyw egwyddorion cyffredinol sy'n codi ohoni; neu

iii. barhau i ystyried y gŵyn.

6.6 Lle bo'r Pwyllgor yn gwrthod cwyn, gall gyhoeddi adroddiad o'i ystyriaethau cyn gynted ag sy'n bosibl ar ôl iddo ddod i benderfyniad, a'i osod gerbron y Cynulliad ochr yn ochr ag adroddiad y Comisiynydd i'r Pwyllgor o dan baragraff 6.4 y weithdrefn hon.

6.7 Lle bo'r Pwyllgor yn penderfynu parhau i ystyried cwyn:

i. ni fydd yn mynegi unrhyw farn ar pa un a yw'r Gweinidog wedi methu â chydymffurfio ai peidio; a

ii. bydd y gŵyn yn cael ei hystyried o'r pwynt a gyrhaeddwyd yn y weithdrefn cyn i'r gŵyn gael ei chyfeirio at yr Heddlu a bydd trefniadau'r weithdrefn hon yn sylfaen i'r broses o hynny ymlaen.

7. Ystyriaeth y Pwyllgor Safonau

Ystyriaeth gychwynnol

7.1 Yn gyntaf, bydd y Pwyllgor yn cyfarfod yn breifat i ystyried manylion y gŵyn, **ond ni fydd yn cyflwyno unrhyw gasgliadau sylweddol am y gŵyn yn ystod y cam hwn**. Diben y cyfarfod preifat fydd ystyried adroddiad y Comisiynydd, ac unrhyw dystiolaeth ysgrifenedig arall a wêl yn berthnasol i benderfynu a yw'n briodol

(a) a yw’n briodol gwahodd unrhyw dystion i gyflwyno tystiolaeth i'r Pwyllgor mewn gwrandawiad llafar; ac

(b) a ddylai’r Pwyllgor ystyried y gŵyn yn gyhoeddus ynteu’n breifat .

7.2 Gall hefyd ystyried sut y mae'n cynnig y dylid cwestiynu Aelod neu dystion.

7.3 Ni fydd y Comisiynydd Safonau yn bresennol yn y cyfarfod preifat cychwynnol hwn oni bai fod y Pwyllgor yn estyn gwahoddiad iddo wneud hynny

7.4 Yn unol â Rheol Sefydlog 16.4, lle y mae Aelod o'r Pwyllgor yn destun cwyn, ni fydd yn cymryd unrhyw ran yng ngwaith y Pwyllgor o ystyried y gŵyn. O dan amgylchiadau o'r fath, caiff Aelod arall o'r un grŵp gwleidyddol gymryd lle'r Aelod hwnnw yn unol â'r trefniadau a nodir yn y Rheolau Sefydlog.

Gwrandawiad llafar

7.5 Bydd y Pwyllgor yn cyfarfod yn breifat - oni bai ei fod wedi penderfynu, ar ôl ystyried amgylchiadau’r achos ac unrhyw gyngor a gafwyd gan y Comisiynydd Safonau neu Gwnsler Gwasanaeth Seneddol y Cynulliad, y dylai gyfarfod yn gyhoeddus - i ystyried:

i. unrhyw sylwadau llafar neu ysgrifenedig y mae'r Aelod sy'n destun cwyn yn dymuno'u cyflwyno; ac

ii. unrhyw dystiolaeth lafar neu ysgrifenedig gan dystion.

7.6 Mewn unrhyw wrandawiad llafar, caiff cynghorydd ddod yn gwmni i'r Aelod sy'n destun cwyn neu i unrhyw dystion sy'n dewis rhoi tystiolaeth.

7.7 Darperir trawsgrifiad gair-am-air o drafodion unrhyw wrandawiadau llafar. Y rhagdybiaeth gyffredinol yw mai dim ond er mwyn cael esboniad o faterion ffeithiol y bydd y Pwyllgor yn gofyn cwestiynau i'r Aelod neu i'r tystion. Byddai gan yr Aelod neu unrhyw dystion hawl i holi a chael ateb i gwestiynau ffeithiol am faterion gweithdrefnol neu dechnegol; nid oes ganddynt hawl i gwestiynu'r Comisiynydd a'r Pwyllgor am faterion sy'n destun dadl.

7.8 Os daw rhywun yn gwmni i Aelod neu i dystion, caiff y Cadeirydd roi caniatâd i'r person hwnnw gyflwyno sylwadau ar lafar a byddai'r un rheolau'n berthnasol.

Y Pwyllgor yn ystyried ei benderfyniad

7.9 Yn dilyn unrhyw wrandawiad llafar, bydd y Pwyllgor yn cyfarfod yn breifat i ystyried a yw'r Aelod wedi methu â chydymffurfio ag un o'r materion a nodir yn Rheol Sefydlog 16.1(i) a pha gamau, os o gwbl, y dylai gynghori'r Cynulliad i'w cymryd os canfyddir methiant i gydymffurfio.

7.10 Er mwyn i'r pwyllgor benderfynu gwneud argymhelliad, yn unol â'r hyn a fanylir ym mhwynt 7.11, rhaid bod mwyafrif clir o blaid yr argymhelliad.

Argymhellion y Pwyllgor

7.11 Gall y Pwyllgor benderfynu cynnig unrhyw un o'r argymhellion a ganlyn:

i. na chanfuwyd unrhyw fethiant i gydymffurfio ac y dylid gwrthod y gŵyn;

ii. y canfuwyd methiant i gydymffurfio ond ei fod yn ddibwys ac y dylid gwrthod y gŵyn;

iii. y canfuwyd methiant i gydymffurfio ac na ddylid cymryd unrhyw gamau pellach;

iv. y canfuwyd methiant i gydymffurfio ac y dylid “ceryddu” yr Aelod o dan Reol Sefydlog 16.9; neu

v. y canfuwyd methiant i gydymffurfio ac y dylid gwahardd yr Aelod rhag gweithrediadau'r Cynulliad am gyfnod penodol.

7.12 Cyn gynted ag sy'n bosibl ar ôl i'r Pwyllgor ddod i benderfyniad, ond nid cyn pen 10 diwrnod gwaith ar ôl darparu copi o adroddiad y Pwyllgor i'r Aelod sy'n destun cwyn, bydd y Pwyllgor yn cyhoeddi adroddiad o'i ystyriaethau ac yn ei osod gerbron y Cynulliad ynghyd ag adroddiad y Comisiynydd i'r Pwyllgor. Yn yr achosion hynny lle y mae'r Comisiynydd wedi argymell y dylid ystyried adroddiad yn breifat, a lle nad oes methiant i gydymffurfio neu os gwrthodir achos, gall y Pwyllgor benderfynu y dylid tynnu enwau unigolion o'r adroddiad.

7.13 Lle y mae'r Llywydd yn hysbysu'r Pwyllgor bod apêl wedi'i wneud o dan adran 8 isod, ni fydd y Pwyllgor yn cyhoeddi ei adroddiad nac yn ei osod gerbron y Cynulliad nes bod y gwaith o ystyried yr apêl wedi'i gwblhau.

8. Y Weithdrefn apelio

8.1 Lle y mae'r Pwyllgor wedi canfod bod Aelod wedi methu â chydymffurfio, ac nad yw'r Pwyllgor yn argymell y dylid gwrthod y gŵyn, gall yr Aelod sy'n destun y gŵyn apelio i'r Llywydd o fewn 10 diwrnod gwaith o'r dyddiad pan ddaw copi o adroddiad y Pwyllgor i'w law.

Sefydlu panel apêl a chyfansoddiad y panel

8.2 Ar bob achlysur, caiff y Llywydd sefydlu panel i ystyried yr apêl yn unol â threfniadau y bydd yn cytuno arnynt o bryd i'w gilydd gyda'r Pwyllgor Safonau. Bydd y Panel yn cynnwys pedwar Aelod Cynulliad a pherson annibynnol â chymhwyster yn y gyfraith nad yw'n Aelod Cynulliad nac yn aelod o staff y Cynulliad. Bydd pob un o Aelodau'r Cynulliad yn cael eu tynnu o'r gwahanol grwpiau gwleidyddol a gynrychiolir yn y Cynulliad, cyn belled a bo hynny'n bosibl.

8.3 Ni chaiff Aelodau'r Pwyllgor Safonau Ymddygiad, y Llywydd na'r Dirprwy Lywydd, y Prif Weinidog nac arweinwyr grwpiau gwleidyddol, achwynydd na thyst fod yn Aelod o banel apêl.

Ystyried apelau

8.4 Ni chaiff apelau eu hystyried ar y seiliau canlynol:

i. os yw casgliadau'r Pwyllgor yn seiliedig ar anghywirdebau ffeithiol sylweddol nad oedd y Pwyllgor yn ymwybodol ohonynt, ond tasent wedi bod

yn ymwybodol ohonynt, gallent fod wedi arwain at gasgliad gwahanol gan y Pwyllgor;

ii. os bu afreoleidd-dra gweithdrefnol a oedd yn rhagfarnu yn erbyn hawl yr Aelod i gael gwrandawiad teg.

8.5 Dim ond adroddiadau'r Comisiynydd a'r Pwyllgor ac unrhyw sylwadau ysgrifenedig ychwanegol a wnaed gan yr apelydd fydd y panel apêl yn eu hystyried. Ni fydd yn cynnal gwrandawiadau llafar nac yn ystyried sylwadau gan unrhyw ffynhonnell arall.

8.6 Bydd y panel apêl naill ai'n:

i. cynnal yr apêl ac yn gwrthod y gŵyn. Mewn achosion o'r fath, bydd yn gosod adroddiad gerbron y Cynulliad ac yn egluro ei benderfyniad. Bydd unrhyw adroddiad o'r fath yn cynnwys adroddiadau gan y Comisiynydd a'r Pwyllgor Safonau Ymddygiad; neu

ii. yn gwrthod yr apêl. Mewn achosion o'r fath, ni fydd yn cymryd unrhyw gamau ond bydd yn cyflwyno adroddiad i'r Pwyllgor Safonau Ymddygiad yn esbonio ei benderfyniad.

9. Y Cynulliad yn ystyried

Lle nad oes apêl neu pan na fydd apêl yn llwyddiannus

9.1 Pan na fydd apêl yn llwyddiannus neu phan na chaiff apêl ei wneud i'r Llywydd a phan nad yw'r Pwyllgor yn argymell gwrthod yr apêl, bydd Cadeirydd y Pwyllgor Safonau yn cyflwyno cynnig yn galw ar y Cynulliad i weithredu argymhellion y Pwyllgor. Ni fydd cynigion o'r fath yn destun gwelliant. Bydd amser i ddiwygio'r cynnig cyn gynted ag sy'n bosibl.

Pan fo apêl llwyddiannus yn cael ei wneud

9.2 Pan fo apêl wedi'i gynnal gan y panel apêl a bod ei adroddiad wedi'i osod gerbron y Cynulliad, caiff yr achos ei wrthod a bydd yr holl waith o ystyried y gŵyn yn dod i ben.

10. Unioni methiant neu wrthod y gwyn

10.1 Yn ystod ymchwiliad rhagarweiniol, lle nad yw'r ffeithiau'n destun dadl a bod yr Aelod yn unioni neu'n ymddiheuro am fân fethiant yn ddi-oed, gall y Comisiynydd argymell i Gadeirydd y Pwyllgor Safonau na ddylid cynnal ymchwiliad ffurfiol. Os bydd y Cadeirydd yn cytuno, bydd y Comisiynydd yn

hysbysu'r Aelod a'r achwynydd, er bod methiant i gydymffurfio wedi'i ganfod, na fydd unrhyw gamau pellach yn cael eu cymryd yn erbyn yr Aelod.

10.2 Os oes cwyn yn erbyn y Cadeirydd, gall y Comisiynydd argymell i aelod o'r Pwyllgor Safonau Ymddygiad, a enwebwyd gan y Pwyllgor, weithredu yn y cyswllt hwn. Bydd Clerc y Pwyllgor yn gofalu bod aelod o'r Pwyllgor yn cael ei enwebu at y diben hwnnw.

10.3 O dan amgylchiadau o'r fath, nid oes gofyn i'r Comisiynydd adrodd yn ôl i'r Pwyllgor Safonau heblaw am i argymell unrhyw gamau y gallai bod yn angenrheidiol i'w cymryd er mwyn egluro neu ddehongli rheolau er gwybodaeth ar gyfer y dyfodol. Lle nad yw'r Comisiynydd yn dewis adrodd yn ôl yn y modd hwn, ni fydd angen nodi enw'r Aelod na'r achwynydd.

11. Adroddiad blynyddol

11.1 Caiff y Comisiynydd baratoi adroddiad blynyddol, i'w gynnwys yn adroddiad blynyddol y Pwyllgor, yn nodi cyfanswm yr achosion a wrthodwyd yn ystod y cam rhagarweiniol, ynghyd â gwybodaeth arall a chasgliadau cyffredinol, y cred y Comisiynydd sy'n berthnasol neu y gall y Pwyllgor fod ei angen o bryd i'w gilydd.

Y Pwyllgor Safonau Ymddygiad
3 Mehefin 2008

Mesur Comisiynydd Safonau Cynulliad Cenedlaethol Cymru 2009

MESUR gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru i sefydlu Comisiynydd i ymchwilio i gwynion am ymddygiad Aelodau Cynulliad ac i gyflwyno adroddiadau i'r Cynulliad ar ganlyniad ymchwiliadau o'r fath; ac at ddibenion sy'n gysylltiedig â hynny.

Mae'r Mesur hwn, a basiwyd gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru ar 14 Hydref 2009 ac a gymeradwywyd gan Ei Mawrhydi yn Ei Chyngor ar 9 Rhagfyr 2009, yn deddfu'r darpariaethau a ganlyn:-

Comisiynydd Safonau Cynulliad Cenedlaethol Cymru

1 Y Comisiynydd

(1) Bydd Comisiynydd Safonau ar gyfer Cynulliad Cenedlaethol Cymru (y cyfeirir ato yn y Mesur hwn fel "y Comisiynydd").

(2) Mae'r Comisiynydd i'w benodi gan y Cynulliad.

(3) Nid yw person yn gymwys i'w benodi'n Gomisiynydd os yw'r person hwnnw-

(a) yn Aelod Cynulliad,

(b) wedi bod yn Aelod Cynulliad ar unrhyw adeg yn ystod y cyfnod o 2 flynedd cyn y dyddiad y mae'r penodiad i ddod i rym,

(c) yn aelod o staff y Cynulliad,

(d) wedi bod yn aelod o staff y Cynulliad ar unrhyw adeg yn ystod y cyfnod o 2 flynedd cyn y dyddiad y mae'r penodiad i ddod i rym,

(e) yn aelod o staff Llywodraeth Cynulliad Cymru, neu

(f) wedi bod yn aelod o staff Llywodraeth Cynulliad Cymru ar unrhyw adeg yn ystod y cyfnod o 2 flynedd cyn y dyddiad y mae'r penodiad i ddod i rym.

(4) Mae'r Comisiynydd i'w benodi am gyfnod o 6 blynedd.

(5) Ni chaniateir i berson sydd wedi dal swydd y Comisiynydd gael ei benodi am gyfnod arall (yn olynol neu beidio).

(6) Caniateir ar unrhyw adeg i berson sydd wedi'i benodi'n Gomisiynydd-

(a) ymddiswyddo drwy hysbysiad a roddir i'r Cynulliad, neu

(b) cael ei ddiswyddo gan y Cynulliad.

(7) Ni chaniateir i berson gael ei ddiswyddo o swydd y Comisiynydd o dan is-adran (6)(b) oni bai–

(a) bod y Cynulliad yn penderfynu felly, a

(b) bod nifer y pleidleisiau a fwrir o blaid y penderfyniad, os caiff y penderfyniad ei basio drwy bleidlais, heb fod yn llai na dau draean o gyfanswm y pleidleisiau a fwrir.

(8) Mae penodiad person yn Gomisiynydd yn dod i ben os bydd y person hwnnw–

(a) yn dod yn ymgeisydd i fod yn Aelod Cynulliad dros un o etholaethau'r Cynulliad neu dros un o ranbarthau etholiadol y Cynulliad,

(b) yn cael ei benodi'n Gwnsler Cyffredinol, neu ei ddynodi i arfer swyddogaethau'r swydd honno, o dan adran 49 o'r Ddeddf, neu,

(c) yn cael ei benodi'n aelod o staff y Cynulliad neu o staff Llywodraeth Cynulliad Cymru.

2 Prif nod y Comisiynydd

Prif nod y Comisiynydd wrth arfer swyddogaethau o dan y Mesur hwn yw hybu, annog a diogelu safonau ymddygiad uchel yn swydd gyhoeddus Aelod Cynulliad.

3 Darpariaeth bellach ynghylch y Comisiynydd

Mae'r Atodlen yn gwneud rhagor o ddarpariaethau ynghylch y Comisiynydd.

4 Penodi Comisiynydd Dros Dro

(1) Pan fydd swydd y Comisiynydd yn wag neu pan fydd y Comisiynydd, am unrhyw reswm, yn methu â gweithredu, caiff y Cynulliad benodi person i gyflawni swyddogaethau'r swydd honno naill ai'n gyffredinol neu mewn perthynas ag unrhyw achos neu ddosbarth o achosion, a hynny hyd at unrhyw amser a bennir gan delerau ac amodau'r penodiad hwnnw; a chyfeirir at berson a benodir felly yn yr adran hon fel y "Comisiynydd dros dro".

(2) Caiff y Comisiynydd a'r Comisiynydd dros dro ill dau gyflawni swyddogaethau swydd y Comisiynydd ar yr un pryd ond mewn perthynas ag achosion gwahanol.

(3) Nid yw person nad yw'n gymwys i'w benodi'n Gomisiynydd yn gymwys i'w benodi'n Gomisiynydd dros dro.

(4) Mae person a benodir yn Gomisiynydd dros dro–

(a) yn cael ymddiswyddo ar unrhyw adeg drwy hysbysiad a roddir i'r Cynulliad,

(b) yn gallu cael ei ddiswyddo ar unrhyw adeg gan y Cynulliad,

(c) yn peidio â dal y swydd o dan yr amgylchiadau a bennir yn adran 1(8)(a), (b) a (c),

(d) fel arall yn dal y swydd ar unrhyw delerau ac amodau a bennir gan y Cynulliad, ac

(e) i'w drin i bob diben (ac eithrio dibenion adran 1), tra bydd yn dal y swydd honno, fel y Comisiynydd.

5 Annibyniaeth y Comisiynydd

Yn ddarostyngedig i adran 19, wrth iddo arfer unrhyw swyddogaethau, nid yw'r Comisiynydd i ddod o dan gyfarwyddyd neu reolaeth y Cynulliad.

Swyddogaethau'r Comisiynydd

6 Swyddogaethau'r Comisiynydd

(1) Swyddogaethau'r Comisiynydd yw–

(a) derbyn unrhyw gŵyn bod ymddygiad Aelod Cynulliad, ar adeg berthnasol, wedi methu â chydymffurfio ag un o ofynion darpariaeth berthnasol,

(b) ymchwilio i unrhyw gŵyn o'r fath yn unol â darpariaethau'r Mesur hwn,

(c) cyflwyno adroddiad i'r Cynulliad ar ganlyniad unrhyw ymchwiliad o'r fath,

(d) cynghori Aelodau Cynulliad ac aelodau'r cyhoedd am y gweithdrefnau ynglŷn â gwneud cwynion ac ymchwilio i gwynion y mae paragraff (a) yn gymwys iddynt, a

(e) y swyddogaethau eraill a roddir gan adran 7.

(2) Ystyr "adeg berthnasol" yw adeg pan oedd y gofyniad o dan sylw mewn grym ond nid yw'n berthnasol a honnir bod yr ymddygiad o dan sylw wedi digwydd cyn i'r adran hon ddod i rym neu ar ôl hynny.

(3) Ystyr "darpariaeth berthnasol" yw–

(a) unrhyw un o ddarpariaethau'r Rheolau Sefydlog sy'n ymwneud â'r canlynol–

(i) cofrestru neu ddatgan buddiannau ariannol neu fuddiannau eraill,

(ii) hysbysiadau gan Aelodau Cynulliad ynglŷn â'u haelodaeth o gymdeithasau,

(iii) cofrestru neu hysbysu unrhyw wybodaeth arall sy'n ymwneud ag Aelodau Cynulliad neu â phersonau sy'n gysylltiedig ag Aelodau Cynulliad.

(b) unrhyw benderfyniad gan y Cynulliad sy'n ymwneud â buddiannau ariannol neu fuddiannau eraill Aelodau Cynulliad,

(c) unrhyw God Ymddygiad a gymeradwyir gan y Cynulliad sy'n ymwneud â safonau ymddygiad Aelodau Cynulliad,

(d) unrhyw benderfyniad gan y Cynulliad sy'n ymwneud â safonau ymddygiad Aelodau Cynulliad, ac

(e) unrhyw ddarpariaeth a gynhwysir yn y Rheolau Sefydlog (neu mewn unrhyw god neu brotocol a wneir odanynt) yn unol ag adran 36(6) o'r Ddeddf.

(4) Nid yw'n berthnasol a ddaeth darpariaeth berthnasol i rym cyn i'r adran hon ddod i rym neu ar ôl hynny.

7 Swyddogaethau eraill y Comisiynydd

Fe gaiff y Comisiynydd (ac os gofynnir iddo wneud hynny gan y Cynulliad mae'n rhaid iddo) roi cyngor i'r Cynulliad–

(a) ar unrhyw fater arall o egwyddor gyffredinol sy'n ymwneud â darpariaethau perthnasol neu â safonau ymddygiad Aelodau Cynulliad yn gyffredinol,

(b) ar weithdrefnau ar gyfer ymchwilio i gwynion bod Aelodau Cynulliad wedi methu â chydymffurfio â gofynion darpariaethau perthnasol,

(c) ar unrhyw fater sy'n ymwneud â hybu, annog a diogelu safonau ymddygiad uchel yn swydd gyhoeddus Aelod Cynulliad.

8 Cod ar gyfer Gweinidogion

(1) Nid oes dim yn y Mesur hwn sy'n awdurdodi'r Comisiynydd i fynegi barn ar-

(a) unrhyw ddarpariaeth sy'n ymwneud â safonau ymddygiad a gynhwysir mewn Cod Cymreig ar gyfer Gweinidogion,

(b) unrhyw ddarpariaeth sy'n ymwneud â safonau ymddygiad a allai gael ei chynnwys mewn Cod Cymreig ar gyfer Gweinidogion,

(c) unrhyw honiad bod ymddygiad unrhyw berson yn groes i ddarpariaeth sy'n ymwneud â'r safonau ymddygiad a gynhwysir mewn Cod Cymreig ar gyfer Gweinidogion, neu

(d) effeithiolrwydd unrhyw ddarpariaeth a gynhwysir mewn Cod Cymreig ar gyfer Gweinidogion, mewn perthynas ag unrhyw ymddygiad penodol neu yn gyffredinol.

(2) At ddibenion yr adran hon-

(a) ystyr "Cod Cymreig ar gyfer Gweinidogion" yw unrhyw ddogfen (pa fodd bynnag y disgrifir y ddogfen honno) sy'n cynnwys darpariaethau sy'n ymwneud â safonau ymddygiad-

(i) sydd wedi'i chyhoeddi drwy awdurdod y Prif Weinidog neu o dan ei awdurdod,

(ii) sy'n gymwys i'r Prif Weinidog, Gweinidogion Cymru, Dirprwy Weinidogion Cymru a'r Cwnsler Cyffredinol, neu i unrhyw un ohonynt,

(iii) sy'n ymwneud â safonau ymddygiad yn y swyddi hynny, a

(iv) sy'n ceisio cymhwyso safonau ymddygiad sy'n wahanol i'r rheini sy'n gymwys i Aelodau'r Cynulliad yn gyffredinol, neu sy'n ychwanegol atynt, a

(b) mae darpariaeth sy'n ymwneud â safonau ymddygiad yn un a allai gael ei chynnwys mewn Cod Cymreig ar gyfer Gweinidogion os yw'r ddarpariaeth honno'n bodloni gofynion paragraff (a)(ii), (iii) a (iv).

Swyddogaethau'r Clerc

9 Dyletswydd y Clerc i gyfeirio mater at y Comisiynydd

Os oes gan y Clerc sail resymol dros amau–

(a) bod ymddygiad Aelod Cynulliad, ar adeg berthnasol, wedi methu â chydymffurfio â gofyniad mewn darpariaeth berthnasol, a

(b) bod yr ymddygiad o dan sylw yn berthnasol i swyddogaethau'r Clerc o dan adran 138 o'r Ddeddf (y Clerc i fod yn brif swyddog cyfrifyddu i'r Comisiwn), rhaid i'r Clerc fynegi'r sail honno mewn ysgrifen i'r Comisiynydd a rhaid i'r Comisiynydd drin yr ohebiaeth fel cwyn y mae adran 6(1)(a) yn gymwys iddi.

Ymchwilio i Gwynion

10 Ymchwilio gan y Comisiynydd i Gwynion

(1) Rhaid i'r Comisiynydd ymchwilio i gwynion ac, yn ddarostyngedig i is-adran (3), rhaid iddo gyflwyno adroddiad i'r Cynulliad ar ganlyniad ymchwiliadau, yn unol â'r canlynol–

(a) darpariaethau'r Rheolau Sefydlog, a

(b) unrhyw reolau sy'n ymwneud ag ystyried cwynion yn erbyn Aelodau Cynulliad sydd wedi'u mabwysiadu gan y Cynulliad o dan y Rheolau Sefydlog.

(2) Yn ddarostyngedig i is-adran (1), mater i'r Comisiynydd yw penderfynu pryd a sut y dylid cynnal ymchwiliad a chyflwyno adroddiad ar ei ganlyniad.

(3) O dan unrhyw amgylchiadau a ragnodir gan reolau y cyfeirir atynt yn is-adran (1)(b), caiff y Comisiynydd wrthod cwyn yn ddiannod heb gyflwyno adroddiad arni i'r Cynulliad ond rhaid yn hytrach iddo gyflwyno adroddiad mewn ysgrifen i'r Aelod Cynulliad o dan sylw ac i'r person a wnaeth y gwˆ yn, gan roi rhesymau dros ei gwrthod.

(4) Ni chaiff adroddiad gan y Comisiynydd i'r Cynulliad ar ganlyniad ymchwiliad gynnwys argymhelliad ynghylch pa sancsiwn a ddylai gael ei orfodi ar yr Aelod Cynulliad o dan sylw, os dylai unrhyw sancsiwn gael ei orfodi o gwbl.

(5) Os caiff y Comisiynydd wybod, wrth gynnal ymchwiliad, am unrhyw amgylchiadau–

(a) sy'n codi materion o egwyddor neu o arfer cyffredinol sy'n berthnasol i swyddogaethau'r Clerc o dan adran 138 o'r Ddeddf (y Clerc i fod yn brif swyddog cyfrifyddu i'r Comisiwn) , neu

(b) a allai, ar ôl rhagor o ystyriaeth gan y Clerc, arwain at ddyletswydd ar y Clerc o dan adran 9, rhaid i'r Comisiynydd fynegi'r amgylchiadau hynny mewn ysgrifen i'r Clerc.

Pwerau Ymchwilio'r Comisiynydd

11 Pŵer i alw am dystion a dogfennau

(1) Yn unol ag adran 12, caiff y Comisiynydd ei gwneud yn ofynnol i unrhyw berson–

(a) dod gerbron y Comisiynydd er mwyn rhoi tystiolaeth, neu

(b) cyflwyno i'r Comisiynydd ddogfennau sydd ym meddiant y person hwnnw neu sydd o dan ei reolaeth, ynghylch unrhyw fater sy'n berthnasol i ymchwiliad y mae'r Comisiynydd yn ei gynnal o dan y Mesur hwn.

(2) At ddibenion yr adran hon,

(a) cymerir bod person yn cydymffurfio â gofyniad i gyflwyno dogfen os bydd y person hwnnw'n cyflwyno copi o'r ddogfen neu ddarn o'r rhan berthnasol ohoni,

(b) ystyr "dogfen" yw unrhyw beth y mae gwybodaeth wedi'i chofnodi ynddo ar unrhyw ffurf, ac

(c) mae cyfeiriadau at gyflwyno dogfen yn gyfeiriadau at gyflwyno'r wybodaeth a gofnodwyd ynddi ar ffurf weladwy a darllenadwy.

(3) Caiff y Comisiynydd dalu unrhyw lwfansau a threuliau rhesymol i bersonau sy'n rhoi tystiolaeth gerbron y Comisiynydd, neu sy'n cyflwyno dogfennau i'r Comisiynydd, yn unol â phenderfyniad y Comisiynydd.

12 Tystion a dogfennau: hysbysu

(1) Yr unig fodd i ofyniad o dan adran 11 gael ei orfodi ar berson yw i'r Comisiynydd roi i'r person o dan sylw hysbysiad mewn ysgrifen sy'n pennu–

(a) yr amser a'r lle y mae'r person i fod yn bresennol a'r pynciau penodol y mae'n ofynnol i'r person roi tystiolaeth yn eu cylch,

(b) y dogfennau, neu'r mathau o ddogfennau, y mae'r person i'w cyflwyno, erbyn pa bryd ac i ba berson y maent i'w cyflwyno a'r pynciau penodol y gofynnir amdanynt yn eu cylch.

(2) Mae hysbysiad o dan is-adran (1) i'w roi–

(a) yn achos unigolyn, drwy ei anfon yn unol ag is-adran (3) wedi'i gyfeirio at y person yng nghyfeiriad arferol neu gyfeiriad hysbys diwethaf y person neu, os yw'r person wedi rhoi cyfeiriad ar gyfer cyflwyno'r hysbysiad, yn y cyfeiriad hwnnw, neu

(b) mewn unrhyw achos arall, drwy ei anfon felly wedi'i gyfeirio at y person yn swyddfa gofrestredig neu brif swyddfa'r person, ond dim ond os yw'r cyfeiriad o dan sylw yng Nghymru neu yn Lloegr y caniateir iddo gael ei roi.

(3) Mae hysbysiad wedi'i anfon yn unol â'r is-adran hon os yw wedi'i anfon–

(a) drwy wasanaeth post cofrestredig (o fewn ystyr Deddf Gwasanaethau Post 2000 (p.26)), neu

(b) drwy wasanaeth post sy'n darparu ar gyfer cofnodi'r ffaith ei fod wedi cyrraedd pen ei daith drwy'r post.

13 Llwon a chadarnhadau

Caiff y Comisiynydd–

(a) gweinyddu llw neu gadarnhad i unrhyw berson sy'n rhoi tystiolaeth i'r Comisiynydd, a

(b) ei gwneud yn ofynnol i'r person hwnnw dyngu llw neu roi cadarnhad.

14 Braint ac imiwnedd buddiant cyhoeddus

(1) Nid yw unrhyw ofyniad a osodir o dan adran 11(1) yn ei gwneud yn ofynnol i berson ateb unrhyw gwestiwn na chyflwyno unrhyw ddogfen y byddai gan y person hwnnw hawl i wrthod ei ateb neu ei chyflwyno mewn achos mewn llys yng Nghymru neu Loegr.

(2) Nid yw'n ofynnol o dan adran 11(1) i berson sy'n gweithredu fel erlynydd mewn achos troseddol ateb unrhyw gwestiwn na chyflwyno unrhyw ddogfen ynghylch sut mae'r system erlyn troseddol yn gweithredu mewn unrhyw achos penodol os yw'r person hwnnw (neu, os yw is-adran (3) yn gymwys, y Cwnsler Cyffredinol) o'r farn y gallai ateb y cwestiwn neu gyflwyno'r ddogfen

ragfarnu trafodion troseddol yn yr achos neu y byddai fel arall yn groes i fuddiant y cyhoedd.

(3) Mae'r is-adran hon yn gymwys os cafodd yr achos ei sefydlu gan Weinidogion Cymru, y Prif Weinidog neu'r Cwnsler Cyffredinol, neu ar eu rhan.

15 Tramgwyddau

(1) Mae person y rhoddwyd hysbysiad iddo o dan adran 12(1) yn cyflawni tramgwydd os yw'r person hwnnw–

(a) yn gwrthod neu'n methu heb esgus rhesymol â dod gerbron y Comisiynydd yn unol â gofynion yr hysbysiad,

(b) yn gwrthod neu'n methu heb esgus rhesymol, pan fo'n dod gerbron y Comisiynydd yn unol â gofynion yr hysbysiad, ag ateb unrhyw gwestiwn ynghylch y pynciau a bennwyd yn yr hysbysiad,

(c) yn gwrthod neu'n methu heb esgus rhesymol â chyflwyno unrhyw ddogfen y mae'n ofynnol ei chyflwyno o dan yr hysbysiad, neu

(d) yn mynd ati'n fwriadol i newid, atal, celu neu ddinistrio unrhyw ddogfen o'r fath.

(2) Mae is-adran (1) yn ddarostyngedig i adran 14.

(3) Mae unrhyw berson sydd, heb esgus rhesymol, yn gwrthod tyngu llw neu roi cadarnhad pan fo'n ofynnol iddo wneud hynny o dan adran 13 yn cyflawni tramgwydd.

(4) Os bydd person a gyhuddir o dramgwydd o dan is-adran (1)(a), (b) neu (c) neu o dan is-adran (3) yn cyflwyno tystiolaeth o esgus rhesymol dros wrthod neu fethu, mater i'r erlyniad yw profi nad oedd gan y person esgus o'r fath.

(5) Mae person sy'n euog o dramgwydd o dan yr adran hon yn agored o'i gollfarnu'n ddiannod–

(a) i ddirwy heb fod yn uwch na lefel 5 ar y raddfa safonol,

(b) i gael ei garcharu am gyfnod heb fod yn fwy na thri mis, neu

(c) i'r ddau.

(6) Os profir bod tramgwydd o dan yr adran hon wedi'i gyflawni gan gorff corfforaethol drwy gydsyniad neu ymoddefiad, neu wedi'i briodoli i unrhyw esgeulustod ar ran–

(a) cyfarwyddwr, rheolwr, ysgrifennydd neu swyddog tebyg arall i'r corf corfforaethol, neu

(b) unrhyw berson a oedd yn honni ei fod yn gweithredu yn rhinwedd unrhyw swydd o'r fath, bydd y person hwnnw, yn ogystal â'r corff corfforaethol, yn euog o'r tramgwydd hwnnw a bydd yn agored i gael ei erlyn yn unol â hynny.

(7) Yn is-adran (6) ystyr "cyfarwyddwr", yn achos corff corfforaethol y mae ei faterion yn cael eu rheoli gan ei aelodau, yw aelod o'r corff corfforaethol.

16 Cyfyngiadau ar ddatgelu gwybodaeth

(1) Ac eithrio fel y caniateir gan is-adran (2), rhaid i'r Comisiynydd neu staff y Comisiynydd, neu unrhyw berson arall a benodir gan y Comisiynydd beidio â datgelu unrhyw wybodaeth a gynhwysir yn y gwˆ yn nac unrhyw wybodaeth a roddir iddynt neu a sicrheir ganddynt yn ystod ymchwiliad i'r gwˆ yn honno, neu at ddibenion yr ymchwiliad hwnnw.

(2) Caniateir i wybodaeth felly gael ei datgelu er mwyn–

(a) galluogi neu helpu'r Comisiynydd i gyflawni unrhyw swyddogaethau a osodir ar y Comisiynydd neu a roddir iddo yn rhinwedd unrhyw ddarpariaeth yn y Mesur hwn,

(b) galluogi'r Comisiynydd i gydymffurfio ag unrhyw ddyletswydd a osodir ar y Comisiynydd gan neu o dan unrhyw ddeddfiad arall, neu

(c) ymchwilio i unrhyw dramgwydd neu dramgwydd a amheuir neu eu herlyn.

17 Diogelu rhag achosion difenwi

(1) At ddibenion y gyfraith ar ddifenwi, mae unrhyw ddatganiad a wneir yn unol â dibenion y Mesur hwn–

(a) gan y Comisiynydd, neu

(b) i'r Comisiynydd o dan fraint lwyr.

(2) Yn is-adran (1), mae i "datganiad" yr un ystyr ag sydd i "statement" yn Neddf Difenwi 1996 (p. 31).

18 Darpariaeth drosiannol

(1) Caiff y Cynulliad ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiynydd gynnal ymchwiliad i unrhyw gŵyn sydd, ar y diwrnod y daw'r adran hon i rym, wedi dod i law, neu'n destun ymchwiliad, o dan reolau y cyfeirir atynt yn adran 10(1)(b).

(2) Caiff unrhyw ofyniad o'r fath gyfarwyddo'r Comisiynydd i gymryd i ystyriaeth unrhyw wybodaeth mewn cysylltiad â'r gŵyn a bennir yn y cyfarwyddyd.

(3) Yn ddarostyngedig i unrhyw ofyniad o'r fath, mae unrhyw gŵyn y cyfarwyddir y Comisiynydd i ymchwilio iddi i'w thrin yn yr un modd ag unrhyw gŵyn arall a wneir i'r Comisiynydd.

19 Adroddiad blynyddol

(1) Cyn gynted ag y gellir ar ôl diwedd pob blwyddyn ariannol, rhaid i'r Comisiynydd osod gerbron y Cynulliad adroddiad blynyddol ar gyflawni swyddogaethau'r Comisiynydd drwy gydol y flwyddyn honno.

(2) Yn ddarostyngedig i is-adran (3) rhaid i'r adroddiad gynnwys datganiad cryno o wybodaeth sy'n ymwneud â materion a thrafodion ariannol y Comisiynydd wrth gyflawni'r swyddogaethau hynny yn ystod y flwyddyn honno.

(3) Rhaid i'r Comisiynydd gydymffurfio ag unrhyw ofyniad a osodir gan y Cynulliad o ran ffurf yr adroddiad blynyddol ac o ran unrhyw wybodaeth benodol neu ddosbarth penodol o wybodaeth y mae'n rhaid iddo eu cynnwys.

(4) Yn ddarostyngedig i is-adran (5), rhaid i'r Comisiynydd gydymffurfio ag unrhyw ofyniad a osodir gan y Pwyllgor Safonau Ymddygiad–

(a) i ddod gerbron y pwyllgor hwnnw,

(b) i roi i'r pwyllgor unrhyw wybodaeth y mae'n rhesymol i'r pwyllgor ofyn amdani mewn perthynas ag unrhyw fater a gynhwyswyd mewn adroddiad sydd wedi'i osod gerbron y Cynulliad o dan is-adran (1) neu yr oedd yn ofynnol ei gynnwys mewn adroddiad o'r fath.

(5) Nid oes angen i'r Comisiynydd gydymffurfio a gofyniad o dan is-adran (4)–

(a) os nad yw'n rhesymol ymarferol gwneud hynny, a

(b) ac eithrio yn achos gofyniad o dan is-adran (4)(b) a fynegir i'r Comisiynydd ar lafar yn un o gyfarfodydd y pwyllgor, oni bai bod y gofyniad yn un ysgrifenedig.

20 Dehongli

(1) Yn y Mesur hwn–

mae "Aelod Cynulliad" ("Assembly Member") yn cynnwys–

(a) at ddibenion adran 1(3)(a) a (b) yn unig, y Cwnsler Cyffredinol hyd yn oed os nad yw'r swyddog hwnnw'n Aelod o'r Cynulliad, a

(b) ac eithrio at ddibenion adran 1(3)(a) a (b), cyn Aelod o'r Cynulliad,

ystyr "y Clerc" ("the Clerk") yw Clerc y Cynulliad,

ystyr "y Comisiwn" ("the Commission") yw Comisiwn Cynulliad Cenedlaethol Cymru,

ystyr "Cwnsler Cyffredinol" ("Counsel General") yw Cwnsler Cyffredinol Llywodraeth Cynulliad Cymru,

ystyr "y Ddeddf" ("the Act") yw Deddf Llywodraeth Cymru 2006 (p.32),

ystyr "y Pwyllgor Safonau Ymddygiad" ("the Committee on Standards of Conduct") y w unrhyw bwyllgor neu is-bwyllgor i'r Cynulliad y dirprwywyd iddo, gan y Rheolau Sefydlog neu odanynt, swyddogaethau sy'n ymwneud â chwynion bod Aelodau Cynulliad wedi methu â chydymffurfio â gofynion darpariaeth berthnasol, ac

ystyr "Rheolau Sefydlog" ("Standing Orders") yw Rheolau Sefydlog y Cynulliad.

(2) Mae unrhyw gyfeiriad yn y Mesur hwn at "y Cynulliad" yn gyfeiriad–

(a) at Gynulliad Cenedlaethol Cymru, neu

(b) heblaw yn adrannau 1, 4, 6(3)(b), (c) a (d) a'r Atodlen, at y Pwyllgor Safonau Ymddygiad.

21 Enw byr a chychwyn

(1) Enw'r Mesur hwn yw Mesur Comisiynydd Safonau Cynulliad Cenedlaethol Cymru 2009.

(2) Daw'r Mesur hwn i rym fel a ganlyn–

(a) daw'r adran hon ac adrannau 1, 3 (gan gynnwys yr Atodlen) a 20 i rym drannoeth y diwrnod y cymeradwyir y Mesur hwn gan Ei Mawrhydi yn y Cyfrin Gyngor, a

(b) daw gweddill darpariaethau'r Mesur hwn i rym drannoeth y diwrnod y cyhoeddir hysbysiad o dan is-adran (3).

(3) Rhaid i'r Clerc, cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl i benodiad cyntaf Comisiynydd o dan y Mesur hwn ddod i rym, beri cyhoeddi, mewn o leiaf un papur newydd sy'n cylchredeg yng Nghymru, hysbysiad–

(a) o'r ffaith bod y penodiad o dan sylw wedi dod i rym, a

(b) o'r ffaith y bydd holl ddarpariaethau'r Mesur hwn (heblaw'r rhai sydd eisoes mewn grym) oherwydd cyhoeddi'r hysbysiad yn dod i rym drannoeth y diwrnod y cyhoeddir yr hysbysiad.

Atodlen

(a gyflwynir gan adran 3)

Comisiynydd Safonau Cynulliad Cenedlaethol Cymru

Ei benodi

1 Rhaid i'r Cynulliad wneud trefniadau–

(a) i sicrhau bod unrhyw berson a benodir yn Gomisiynydd wedi'i nodi drwy gystadleuaeth deg ac agored, a

(b) i bennu'r telerau y bydd y penodiad hwnnw, o'i wneud, yn effeithiol odanynt.

2 Caniateir i'r trefniadau y cyfeirir atynt ym mharagraff 1, (ond nid penodi'r person a nodir fel hyn,) gael eu dirprwyo gan y Cynulliad, yn gyfan gwbl neu'n rhannol, i'r Comisiwn, i'r Pwyllgor Safonau Ymddygiad neu i staff y Cynulliad a chaniateir i'r trefniadau hynny gynnwys personau sy'n annibynnol ar y Cynulliad.

Corfforaeth undyn

3 Mae'r person sydd am y tro yn dal swydd Comisiynydd Safonau Cynulliad Cenedlaethol Cymru i fod yn gorfforaeth undyn, o dan enw'r swydd honno.

Dogfennau

4 (1) Mae gosod sêl y Comisiynydd i'w ddilysu–

(a) â llofnod y Comisiynydd, neu

(b) â llofnod unrhyw berson a awdurdodir gan y Comisiynydd at y diben hwnnw.

(2) Caniateir i ddogfen sy'n honni ei bod wedi'i gweithredu'n briodol o dan sêl y Comisiynydd neu ei bod wedi'i llofnodi ar ran y Comisiynydd gael ei derbyn fel tystiolaeth ac, oni phrofir i'r gwrthwyneb, rhaid cymryd ei bod wedi'i gweithredu felly neu wedi'i llofnodi felly.

Ariannol

5 (1) Rhaid i'r Comisiwn–

(a) dalu i'r Comisiynydd unrhyw gyflog ac unrhyw lwfansau, a

(b) gwneud unrhyw daliadau tuag at ddarparu buddion blwydd-dal ar gyfer y Comisiynydd neu mewn perthynas ag ef, y darperir ar eu cyfer gan delerau penodi'r Comisiynydd neu o danynt.

(2) Rhaid i'r Comisiwn dalu i berson neu mewn perthynas â pherson sydd wedi rhoi'r gorau i ddal swydd y Comisiynydd unrhyw symiau (os oes rhai) ar ffurf–

(a) pensiwn neu roddion, neu

(b) darpariaeth ar gyfer y buddion hynny, y darparwyd ar eu cyfer gan delerau penodi'r Comisiynydd neu o danynt.

(3) Rhaid i'r Comisiwn dalu unrhyw rwymedigaethau rhesymol y mae'r Comisiynydd wedi'u hysgwyddo'n gyfreithlon–

(a) wrth gyflogi staff,

(b) wrth sicrhau bod nwyddau neu wasanaethau'n cael eu darparu, ac

(c) mewn perthynas â lwfansau a threuliau personau sy'n rhoi tystiolaeth neu sy'n cyflwyno dogfennau.

(4) Mae symiau y mae eu hangen er mwyn gwneud taliadau o dan is-baragraffau (1) a (2) i'w codi ar Gronfa Gyfunol Cymru.

Staff, nwyddau a gwasanaethau

6 (1) Caiff y Comisiynydd, ar unrhyw delerau a bennir gan y Comisiynydd, benodi unrhyw staff neu sicrhau y darperir unrhyw nwyddau neu wasanaethau y mae'r Comisiynydd o'r farn eu bod yn angenrheidiol i helpu i arfer swyddogaethau'r Comisiynydd.

(2) Caiff y Comisiynydd wneud trefniadau gydag unrhyw gorff cyhoeddus neu ddeiliad swydd gyhoeddus, ar unrhyw delerau y bydd y Comisiynydd a'r corf hwnnw neu'r deiliaid swydd hwnnw yn cytuno arnynt, i'r corff hwnnw neu'r deiliaid swydd hwnnw ddarparu unrhyw wasanaethau y mae'r Comisiynydd o'r farn eu bod yn angenrheidiol i helpu i arfer swyddogaethau'r Comisiynydd.

(3) Wrth arfer pwerau o dan is-baragraffau (1) a (2) neu o dan adran 11(3), rhaid i'r Comisiynydd roi sylw i gyfrifoldebau'r Clerc, yn rhinwedd ei swydd fel prif swyddog cyfrifyddu'r Comisiwn, o dan adran 138(3)(a) o'r Ddeddf.

(4) O ran unrhyw rwymedigaeth y gall fod yn ofynnol i'r Comisiwn ei thalu o dan baragraff 5(3), rhaid i'r Comisiynydd ymgynghori â'r Clerc a rhaid iddo wneud hynny–

(a) os yw'n rhesymol ymarferol gwneud hynny, cyn ysgwyddo'r rhwymedigaeth o dan sylw,

(b) os nad yw, cyn gynted wedyn ag y bydd yn rhesymol ymarferol.

(5) Rhaid i'r Comisiynydd roi sylw i unrhyw sylwadau a gyflwynir gan y Clerc pan ymgynghorir â'r Clerc o dan is-baragraff (4).

(6) Gall dyletswydd y Comisiynydd i ymgynghori â'r Clerc o dan is-baragraff (4) gael ei chyflawni mewn perthynas â rhwymedigaeth benodol naill ai–

(a) drwy roi manylion y rhwymedigaeth o dan sylw i'r Clerc, neu

(b) drwy hysbysu'r Clerc y gallai rhwymedigaethau o ddisgrifiad penodol hyd at gyfanswm penodedig gael eu hysgwyddo, ar yr amod, pan fo (b) yn gymwys, fod y rhwymedigaeth benodol o dan sylw yn dod o fewn y disgrifiad a hysbyswyd ac nad yw, o'i chymryd ynghyd ag unrhyw rwymedigaethau eraill y mae'r hysbysiad hwnnw'n cyfeirio atynt, yn fwy na'r cyfanswm a hysbyswyd.

Gwybodaeth Ariannol

7 Rhaid i'r Comisiynydd roi i'r Comisiwn unrhyw wybodaeth am faterion a thrafodion ariannol y Comisiynydd y mae'n rhesymol i'r Comisiwn ofyn amdani i'w alluogi i gydymffurfio ag unrhyw ofyniad a osodir ar y Comisiwn gan gyfarwyddyd a roddir i'r Comisiwn mewn perthynas â'r Comisiynydd o dan adran 137(1) a (2) o'r Ddeddf.